

BOBATH KONCEPT

aneb

**Úvod do filosofie terapie
pacientů (nejen) po cévní mozkové příhodě
dle manželů Bobathových**

- 1. Bobath koncept**
- cíle, teoretická východiska
Spasticita
- 2. Polohování, ADL**
Principy terapie a hodnocení
- 3. Chůze**
Balanční reakce

BOBATH KONCEPT

- **terapeuticko-ošetrovatelský koncept**
- **hodnocení a terapie řešící „problémy“ jedinců s poruchou**

FUNKCE POHYBU SVALOVÉHO TONU

zapříčiněnou patofyziologií CNS

Indikační skupiny:

- dospělí i děti
- CMP
- mozkové hemoragie (SAK, ICK),
- kraniotraumata,
- hypoxická postižení mozku,
- mozkové tumory,
- zánětlivá onemocnění CNS,
- roztroušená skleróza mozkomíšní....

Cíl terapie:

OPTIMALIZACE FUNKCE

Optimalizace posturálních a pohybových strategií za účelem zlepšit „účinnost, ekonomiku“ provedení funkce.

Proces terapie i hodnocení je přímo zaměřen

- na poruchu ovlivňující funkci
- na integraci zlepšené pohybové kontroly do „normálního“ denního života.

TEORETICKÉ ZÁKLADY

INTERVENCE

Intervenční proces začíná s hodnocením funkčních schopností jedince.

Aktivní účast pacienta v terapii je nezbytná v určení očekávaných výsledků.

V plánu ošetření - řešení orientovaná na problém.

Vedení terapeutem (handling) je jedna ze strategií k pomoci dosáhnout funkčního cíle.

Oslovení specifických komponent pohybu ve funkční aktivitě za účelem dosažení cíle.

INTERVENCE

Tvorba klinických závěrů je PROCES zahrnující:

- hodnocení funkce
- interpretaci a analýzu získaných informací
- formulaci krátkodobých a dlouhodobých plánů
- vývoj plánu terapie
- uskutečnění plánů
- opakované hodnocení

LIMITY TERAPIE

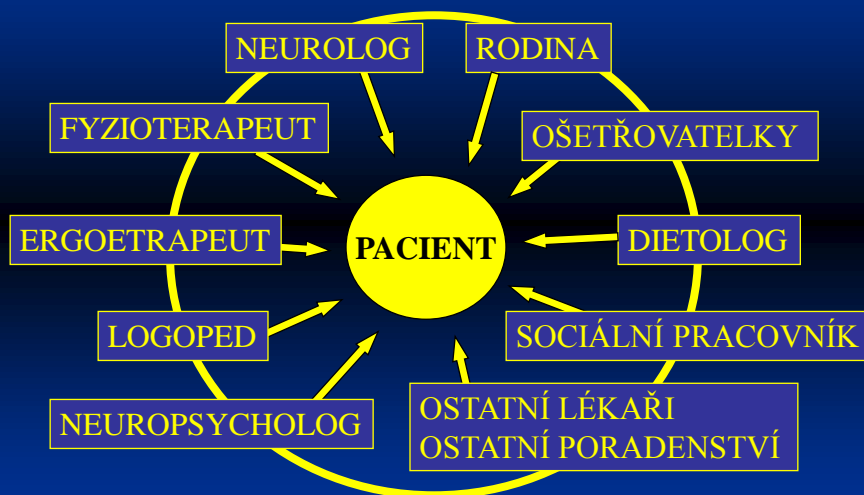
- omezená reorganizační schopnost neuronů – menší plasticita CNS
(méně vhodná - generalizovaná hypoxická postižení)
- omezení učebního procesu - vývojové vady CNS
- nespolupráce rodiny
- osobnostní odmítnutí

!!! Absence článku z interdisciplinárního týmu!!!

Plasticita CNS

- Schopnost CNS adaptovat svou strukturu tak, aby umožnila provedení potřebné funkce.
- CNS vyvolá strukturální změny jako reakce na vzniklou zkušenost = adaptace na změněné podmínky a opakované podněty
- ✓ Pozitivní plasticita – „odmaskování“ alternativních oblastí CNS, které nahradí poškozené oblasti
- × Negativní plasticita – „diaschiza“ (inhibice nepostižených neuronů)

TERAPIE - 24 hodinový interdisciplinární proces

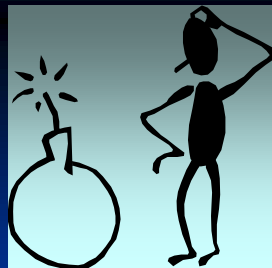

FUNKCE

- komplexní aktivita při účasti celého organismu, přímo zaměřená na provedení reálného úkolu
- cíleně zaměřená aktivita, jež je člověk schopen vykonat
v různém prostředí
různým a účinným způsobem

„NORMÁLNÍ“ FUNKCE

- „normální“ somatosenzorický vstup
- „normální“ pohyb
- „normální“ tonus

NORMÁLNÍ POHYB

- START, KONEC A ZÁMĚR

- „hladký“, plynulý
- koordinovaný
- adekvátní **timing**
velikost vyvinutých sil
nábor mot. jednotek
- posturální anticipace
- feedback a schopnost reakce na feedback
- účast celého těla

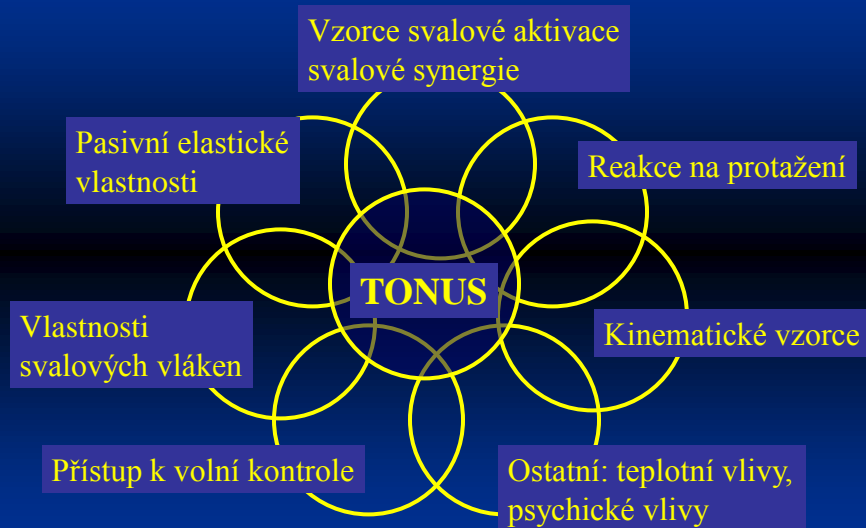
NORMÁLNÍ TONUS

Tonus musí být dostatečně vysoký,
aby zabránil kolapsu těla v gravitaci,
a dostatečně nízký,
aby umožnil tělu se proti gravitaci pohybovat.

Bobath, 1990

Optimální tonus umožňuje
jak proximální dynamickou stabilitu,
tak i distální pohyb (selektivní).

NORMÁLNÍ TONUS

KLÍČOVÉ PROBLÉMY

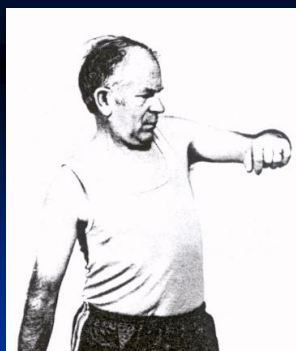
FUNKCE-POHYB-TONUS

- plegie, paréza
- porucha - posturální + pohybová + balanční
- Asociované (přidružené) reakce (patologické vzorce, synergie)
- porucha tonu
  - nekontrolovatelný hypotonus
  - nekontrolovatelný hypertonus
- porucha senzomotorická (propriocepce ...)
- afázie
- kognitivní poruchy - apraxie, akalkulie, agrafie
- dysfunkce orofaciální oblasti
- problémy se žvýkáním, polykáním

SPASTICITA

ASOCIOVANÉ REAKCE

Davies, 1994

SPASTICITA

Spasticita je pohybová porucha, která se vyvíjí postupně následkem částečné nebo kompletní **ztráty supraspinální kontroly na míšní funkci.**

Je charakterizována změněnými vzorci aktivace motorických jednotek vznikající následkem senzoričských a centrálních příkazů, které vedou ke **kokontrakcím, masovým pohybům a abnormálním posturálním vzorcům.**

Wiesendanger, 1991

ASOCIOVANÉ REAKCE

„Tonické reakce neboli uvolněné posturální reakce svalů zbavených volní kontroly.“ *Walshe, 1983*

- tvoření stereotypních vzorců pohybů, omezující selektivní pohyb a blokující diferenciaci periferního vstupu
- vedou k biomechanické adaptaci svalů a poklesu rozsahu pohybu v kloubech.
- tvorba „šumů“ - redukce receptivnosti proprioceptivního a taktilního vstupu

SPASTICITA

- problém v terapii

1. Omezuje iniciaci volního pohybu.
2. Zvyšuje aktivitu tonických vláken.
3. Příčina ztráty selektivního pohybu.
4. Narušení balančních (vzpřimovacích) reakcí.
5. Zvýrazňuje a upevňuje patologické pohybové vzorce
- porucha inhibice na spinální i vyšší úrovni.
6. Příčina zvětšeného používání „neparetické“ strany.
7. Podílí se na vývoji kontraktur a deformit.

CHARAKTERISTIKY SPASTICITY

- vzrůstající odpor proti pasivním protažení
  - odpor je rychlostně závislý
  - odpor může být jednosměrný i obousměrný
  - odpor není neměnný
  - abnormální šlachosvalové reflexy (není přímá korelace)
  - asociační reakce
  - klonus
-
- ➡ abnormální ko-kontrakce
(deviace Hennemanova pravidla)
  - ➡ abnormální sensorický input
  - ➡ svalové změny

HODNOCENÍ SPASTICITY

1. Lehká S - AR při pohybu, při stresu
2. Střední S - AR již při představě pohybu a vymizí, když je pohyb dokončený
3. Těžká S - AR v klidu

B. Bobath

Modifikovaná **ASHWORTHOVA** škála (6 stupňů)

- podle hodnocení **svalového tonu a odporu**,
v kterém místě rozsahu a při jaké rychlosti
provádění pasivního pohybu se objeví

NÁRŮST SPASTICITY, AR

- fyzické i psychické úsilí
- problémy v komunikaci
- bolest
- strach
- nekomfortní poloha (polohování !!!)
- balanční problémy
- infekce
- dekubitus
- špatné vedení (handling)

KLÍČOVÉ OBLASTI KONTROLY

- mohou být proximálně i distálně
- mohou přispívat při k disociaci patologických vzorů
- mohou se podílet na volném nebo selektivním pohybu
- nejsou identické u různých jedinců,
musí tak být adaptovány podle aktuální reakce

TERAPIE

- celé tělo - mimo patologický vzorec
    - „normální-optimální“ postavení
  - pohyby pomalé a rytmické, s malým úsilím
  - stabilní povrch x polohování na velkém míči
  - zatížení kloubů v poloze mimo patologický vzorec
  - rotace trupu
- vždy společně inhibice spasticity + facilitace pohybu

**HODNOCENÍ
PACIENTA**

**PRINCIPY
TERAPIE**

HODNOCENÍ PACIENTA

Kontinuální proces:

ANALÝZA ~ TERAPIE ~ RE-ANALÝZA

Principy:

ASPEKCE - pozorování provedení funkce - úroveň AR, míra úsilí, interakce jedince s prostředím)

MANUÁLNÍ KONTAKT - vnímání odporu, změna pohybového chování pacienta

VEDENÍ - guiding, handling, facilitace + inhibice

Anamnéza - důraz na reálný návrat do „normálního“ prostředí, motivaci pacienta ...

Hodnocení funkce

!!!!!!! ADEKVÁTNÍ VÝBĚR !!!!!!!

- určit komponenty reálné funkce
důvody PROČ jiné provedení

-
-
1. Aktivní pohyb (1. hemi strana)
    - režimy UKŘ, OKŘ
    - redukce stupňů volnosti
  2. Pasivní pohyb
    - ROM, tonus, odpor, placing
  3. Spasticita, AR
  4. Senzorický deficit
  5. Balance, Chůze

UMISŤOVÁNÍ - „PLACING“

- automatická schopnost následovat a podporovat pohyb při vedení terapeuta („automatické přebírání aktivity“)
- „být umisťován“
- NE: aktivní asistovaný pohyb ani kognitivní relaxace

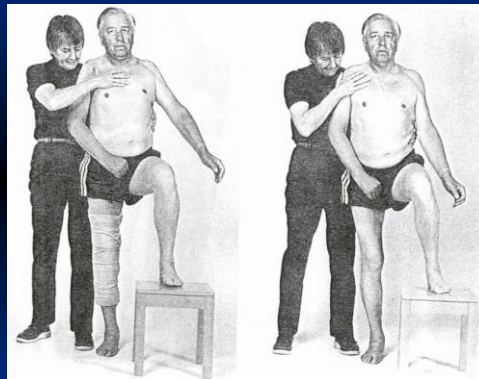
- součást vyšetření i terapie
- velmi pomalý, dlouho prováděný pohyb s každou částí těla
- vhodný u spasticity, tonické dyskoordinace (u plegie vhodnější aproximace)

Fotoarchiv autora

PRINCIP STUPŇŮ VOLNOSTI

B. K. - koncept redukce stupňů volnosti

Davies, 1994

- hodnocení jednotlivých komponent funkce
- terapie zaměřená na dysfunkční komponentu
- **princíp použití ZEVNÍCH OPOR**

HODNOCENÍ FUNKCE

AKTIVACE „POSILOVÁNÍ“ PARETICKÝCH SVALŮ

- v uzavřeném + otevřeném kinematickém řetězci
- FUNKČNÍ AKTIVACE**

- princip stupňů volnosti (DoF)
- princip zevní opory
- placing, hold, aproximace

- posilovat ve zkrácení
- balanční reakce v terapii
- využití krokových fází

CHARAKTERISTIKY TERAPIE:

1. Kvalita funkce, pohybu - optimální „normální“
2. Cíl terapie: OPTIMALIZACE FUNKCE
3. Terapie je symptomatická
4. Specifičnost v celostním pojetí
5. Hledání a předcházení kompenzací (polohou)
6. Časné zahájení terapie
7. 24 hod. terapie - polohování, techniky „handlingu“, ADL trénink (kvalita, **adekvátní úroveň**)
8. Interdisciplinární tým
9. Terapie - v **reálném prostředí**
10. Kontinuální proces - vyšetření a ošetření